

SABADELLENCES

Semblança: Francesc Bernaldo i Grau.

Joan Cuscó i Aymamí

Manllevo unes cites del crític d'art Josep M. Cadena que figuren en el catàleg "L'expressionisme de Bernaldo" arran de l'exposició que es féu al Centre Cultural de la Caixa de Terrassa la primavera de 1983. Diuen així: "Francesc Bernaldo dibuixa la vida... No accepta mai quedar-se fora; vol anar ben endins, penetrar fins al moll de l'os, guanyar el centre de l'ànima humana i emportar-se la guspira del sentiment més pur que hi ha en el fons de cada acció."

Aquella exposició es presentava l'obra recent més 101 dibuixos sobre els evangelis. Abans havia fet una sèrie sobre la guerra civil (1936-39). Temes, els seus, colpidors. "Trobem en elles (les obres) una intensitat que molt poques vegades ens arriba amb semblant força en altres obres contemporànies. No és qüestió tan sols de perfecció artística, que existeix amb grau molt alt, sinó de capacitat expressiva per explicar -denunciar- la realitat de la societat en crisi en què ens trobem". Bernaldo retrata evidentment la humanitat.

La seva paleta és intencionadament bruta, això és: barreja de colors. No neteja els pinzells. O el pinzell, perquè normalment la majoria de les seves obres n'usa un de sol. Aplica pintura sobre pintura, insistentment, juxtaposant els colors que creen una atmosfera obscura, tendint al tenebrisme... Usa molt la pintura xinesa en els seus dibuixos i en alguns d'ells els il·lumina amb colors. És la seva una obra molt personal, personalíssima.

Abans, però, de continuar cal avançar la seva nota biogràfica.

El nostre personatge neix a Sabadell el 1924. Fou alumne de Joan Vilatóbà. Apassionat per la lectura -"persona

FOTO: PERE MONISTROL

muy leída"- cultiva la narrativa i concorre al Premi Nadal 1951 i esdevé finalista. Tres anys després resulta finalista al Premi Ciutat de Barcelona amb la novel·la *Vendaval*, que es publica el 1954, molt mutilada per la censura d'aleshores.

Deixa la ploma i agafa el pinzell. Ha fet algunes exposicions, poques, participant en la Col·lectiva Internacional del Dibuix al Palau de la Virreina (1975), a la Col·lectiva Palau dels Papes, d'Avinnyó, on obté el Premi de la Crítica, a la Sala Petrarca, a Montpeller, on aconsegueix el tercer premi...

Fem l'entrevista a casa seva, una casa de les poques que es conserven a la nostra ciutat; una casa senyorial, règia, amb caràcter. Som a la galeria que dóna a un

FOTO: PERE MONISTROL

jardí ombrívol i la llum que penetra a través de vidres transparents de plaques de colors rebaixats confereix un ambient íntim, acollidor...

Bernaldo està passant una convalescència després d'una intervenció quirúrgica -estenosi lumbar- i quan ja s'estava recuperant sofrí una caiguda, amb trencament de fèmur. Mal sobre mal, però sortosament l'amic Bernaldo es recupera i ha superat en bona part el trauma de les circumstàncies...

Bé, Bernaldo, tu vas iniciar-te en la pintura però temps després vas deixar els pinzells i vas agafar la ploma. En el dibuix i en la pintura vas iniciar-te amb Joan Vilatóbà. Però temps després vas dedicar-te a la narrativa. Això és: vas deixar els pinzells i vas agafar la ploma. Com va ser que adoptessis aquest canvi?

No puc explicar-me ara l'impuls que va moure'm a escriure quan tenia vint i tants anys. En aquells temps llegia molt. Potser l'admiració que em produïen aquells autors va fer-me creure que ser escriptor constituïa la meva vocació...

En la narrativa vas fer feina i fins i tot vas aconseguir premis, el Nadal o el Ciutat de Barcelona... La novel·la *Vendaval* fou mutilada per la censura. Després decideixes prescindir de la ploma i retornes als pinzells. Com expliques aquesta nova orientació?

-No vaig assolir els resultats que pretenia. La novel·la va ser vetada a mesura que anaven pujant les votacions per obra d'un membre del jurat. La censura era molt bèstia. Però també es va obrir una certa controvèrsia en determinats cercles oposats al règim i vaig fer alguns amics dels quals em sento orgullós. Vaig tenir una proposta de publicació sempre que passés la censura, cosa que el meu editor no volia. Un amic madrileny va fer les gestions, però l'obra fou mutilada en un 50%. Jo m'hauria hagut de negar a publicar-la així de no haver estat per una certa dosi de vanitat juvenil.

En el camp intel·lectual s'han donat casos com Rusiñol o Vilacasas, que han estat pintors i escriptors. Se'ls qüestiona si han estat millors en un camp o en l'altre... Tu vas decidir no entrar em aquesta simbiosi. Vas optar per la plàstica. Per quins motius?

Vaig prendre'm seriosament pintar perquè era un punt de sortida més adient a

les meves inquietuds. També per una qüestió de temps disponible. La narrativa m'exigia prendre un gir dràstic a la meua vida, i, per altra part, va fer-se'm evident que la meua vocació no era suficientment forta per decidir-me.

Estic lluny de considerar-me un pintor escriptor alhora, com els casos que esmentes. Però és cert que arrossego un deix en la pintura que no és només el d'un pintor. L'expressió gràfica que em surt està vinculada a un fons excessivament literari. Això explica l'empast excessiu que dono als meus colors. Fins i tot he usat tinta xinesa en els meus olis, almenys en els esbossos que he fet, cosa no massa ortodoxa en un pintor.

Com a artista pintor ens has anat sorprenent en les teves successives creacions i en aquelles principalment que has tractat temes monogràfics. El darrer fou el que vas crear inspirat en el tan conegut per passar a la història del país: el 23 F. El tema Tejero. Una col·lecció que fou presentada a Mèxic. Un tema que ha reviscut arran del seu aniversari. No t'han plantejat el fet d'haver-se pogut exhibir ara?

Quan he treballat més de gust és quan he expressat la meua visió dels fets que més o menys m'han marcat: la guerra civil; la lectura una mica tardana dels evangelis que ha fet que aprofundís més en la paraula de Crist...

Sobre la interpretació dels fets del 23 F va colpir-me en el sentit esperpèntic de l'esdeveniment, primer. Vaig fer uns dibuixos que van anar a Mèxic de la mà d'un bon amic. Era un moment delicat per exposar-los aquí. Ara, els meus dibuixos estan fora de lloc per exposar-los aquí. Ara tot s'ha diluït en una fórmula de no buscar cinc peus al gat, molt ben calculada...

Per la teva polièdrica sensibilitat artística -i humana alhora- has fet altres temàtiques, en les quals, a part de la seva profunditat, són testimonis vitals de les grandeses i misèries humanes. Uses un sentit de l'humor molt proper a l'humor negre. En altres s'hi transpira una mena de

tenebrisme. Com definiries aquesta vessant?

Puc contestar, enganyant-me a mi mateix, amb la següent *parrafada*:

Com tot artista contemporani he escoltat diversos llenguatges abans de pretendre expressar-me en un de propi. Pretendre no haver vist mai un Gutiérrez Solana; un Goya dels Capricis; dir que mai no has estat colpit per les seves pintures negres, és negar una evidència. L'aspiració d'acostar-me a la realitat del món actual que has escollit reflectir, no et deixa massa marge per usar colors vivament amables. És molt diferent sentir com un Matisse imbuït de bellesa i estètica principalment, que moure't en realitats on les coses són més fosques.

I així és com he sentit durant un llarg període. No obstant em cal confessar una realitat ben diferent: començo i acabo un quadre normalment amb un únic pinzell, que no netejo mai. Això explica els tons opacs i una mica bruts, que si bado una mica no puc evitar.

Amic Francesc, tu has viscut la vida cultural de la ciutat. Més o menys de prop. Al llarg dels anys la ciutat ha bategat amb pulsacions rítmiques o arrítmiques; oscil·lacions com en tots els cicles, però cal que persones com tu deixin testimonis, que expressin comentaris o crítiques amb judicis objectius. Despatxa't al teu aire, amic Francesc.

Més que la vida cultural, he viscut enmig d'un fenomen mercantil que va fer que Sabadell tingués una certa resonància a tot arreu, en un determinat moment.

Sempre m'ha semblat que no hi ha hagut massa entesa ni unió entre la gent, i que Sabadell ha estat una mena d'orgull per als incondicionals

de sempre, i una font d'interessos econòmics per a molts d'altres.

Va ser en aquest període que esmentes una mena de Manchester català, que va sorgir un fenomen de proliferació de fabricants amb molta empena i unes facilitats més grans que avui, de fer diners... Una espècie d'època daurada per molta gent. Ser fabricant, sovint, es relacionava amb l'acudit fàcil.

Es va passejar per molts indrets una cultura mediocre i un sentit del ridícul inexistent. Anècdotes d'aquest període arribaven a lloc tan diversos com teatres del Paral·lel o el mateix Liceu, i a moltes cases i reunions privades

Constatar això no té cap mena de relació amb el fons cultural i amb una personalitat certa que a Sabadell sempre ha prevalgut. Tampoc té res a veure amb firmes industrials de renom que van seguir un camí diferent, prescindint d'aquesta competència. Si he esmentat això és perquè vaig viure enmig d'aquesta eufòria que en certa manera resultava divertida.

Al pas del temps has conegut persones amb les quals t'han unit vincles d'amistat o de companyonia. Entre tantes et demano que n'evocis algunes, destacant-ne els seus valors humans.

Tots ens apropiem de determinades situacions predilectes. Jo n'he tingut nombroses i variades, com possiblement li ha passat a tothom. És molt difícil posar noms i recordar les circumstàncies a tot el que has viscut.

També t'has mogut en el camp del tèxtil, en aquesta "Manchester catalana" que ha perdut bona part de la seva hegemonia industrial tèxtil. Ha sofert canvis que tu has vist i has viscut i dels quals podries fer una mena de valoració (Pots filar més o menys prim...)

Indubtablement els joves que han substituït les generacions precedents s'han decantat, molts, per altres activitats que no tenen res a veure amb la tradició tèxtil.

Això ha succeït a molts altres països. La mateixa Anglaterra se'ns va antici-

RIBAS
OPTICS

AL VOSTRE
SERVEI
DES DE 1945

Via Massagué, 32 - Tel. 93 725 13 36
Rambla, 41 - Tel. 93 725 99 67
08202 SABADELL

PEIX i MARISC
J. BARBERÁ

Tels. 93 714 52 87 - 93 714 55 40
Castellar del Vallès

RESTAURANT
cuina de mercat

Pintor Borrassà, 43-47 • 08205 SABADELL
Tels. 93 727 70 42 - 93 726 27 91

par fa molt de temps. El tèxtil de gran producció es va anar traslladant als indrets amb una mà d'obra més barata. Avui Sabadell ha donat un tomb total en el seu caràcter, el tipus d'indústria que s'imposa, la forma de vida, la prolongació a segones residències tots els caps de setmana. Tot fa que hagi perdut un gran pes en la seva identitat. El món sencer s'està massificant i aquest procés no hi ha res que pugui aturar-ho. Potser es resoldrà finalment en una vida més interessant.

En el camp artístic també hi ha hagut temàtiques de tota mena. Com contemples les evolucions que s'han operat?

Lògiques. El món evoluciona i l'art no és res més que una petita parcel·la de tot el conjunt. El que avui es fa en el món artístic té un valor comparable al que es feia abans d'ahir.

Hem pujat al seu estudi, al seu *sanc-to-santorum*, on fa les seves obres. Obres sense emmarcar, penjades, talment esteses a les parets, ací i allà... Conformen un ambient plàstic amè, atractiu... Podem contemplar algunes de les seves obres que són part de la nova sèrie que fa un temps començà a preocupar-se: la dedicada a l'art i el folklore andalús. El flamenc. D'aquest art ell sempre n'ha estat un admirador. Reconeix la seva profunditat i així ho transmet a cada quadre. Tenen, a diferència d'altres, un expressionisme més viu, amb més color. Potser algun dia podrem veure-les en una exposició. Tal vegada caldrà donar-li una decisiva empenta perquè això ho decideixi... Ell, però, va continuant la sèrie...

Ens deixem quan la llum de la tarda s'està resistint en les fulles més elevades dels arbres... El jardí es desdibuixa en les ombres suaus...

Damunt la tauleta i sobre la butaca, uns llibres. El de Truman Capote, *Retrats*, sembla que Marilyn ens fa l'ullet...

QUESTIONARI PROUST

- El principal tret del meu caràcter?
-Desordenat; objectius dispersos.
- La qualitat que prefereixo en un home?
-La intel·ligència.
- La qualitat que prefereixo en una dona?
-La feminitat.
- Allò que més m'estimo dels amics?
-La sinceritat.
- El meu principal defecte?
-La inconstància.
- La meva ocupació preferida?
-Fer córrer la imaginació sense una finalitat concreta.
- El meu somni de benestar?
-Alliberar-me de complexos.
- Quina fóra la meva pitjor desgràcia?
-Soledat.
- Què voldria ser?
-El que de veritat significa ser independent.
- On desitjaria viure?
-M'està bé el lloc on visc.
- Quin color prefereixo?
-El blau del cel d'alta muntanya.
- Quina flor prefereixo?
-La mata de farigola i l'orenga.
- Quin ocell prefereixo?
-L'oreneta.
- Els meus autors preferits en prosa?
-Truman Capote, Quim Monzó, A. Huxley.
- Els poetes preferits?
-García Lorca, TS Eliot.
- Els herois de ficció?
-Robin dels boscos.
- Les meves heroïnes de ficció?
-Caputxeta vermella.
- Els meus compositors preferits?
-John Lenon, Duke Ellington.
- Els pintors predilectes?
-Giotto, Picasso, de Kooning.
- Els meus herois de la vida real?
-Jesucrist.
- Les meves heroïnes històriques?
-Angela Davis.
- Els noms que prefereixo?
-No en distingeixo cap en particular.
- Què detesto més que res?
-Que em manipulin.
- Quins caràcters històrics menyspreo més?
-Els dictatorials.
- Quin fet militar admiro més?
-La guerra de Troia.
- Quina reforma admiro més?
-La tecnologia punta d'última hora.
- Quins dons naturals voldria tenir?
-Tenacitat i més capacitat de treball.
- Com m'agradaria morir?
-Ràpid.
- Estat present del meu esperit?
-Sobrepasat.
- Fets que m'inspiren més indulgència?
-Les discrepàncies de fons de la joventut envers la nostra generació.
- El meu lema?
-No pensar massa en el passat.
- Com sóc o com em veig?
-Desdibuixat

PERFIL:

Té un bru natural
talment d'alta muntanya.
Desempipat perquè ja no fuma amb pipa...
Faulknerià, Kafkanià, Capoteià...
Pinta i repinta.
Ell "retrata la humanitat"
fins i tot amb tinta xina...

